

УДК 351.72:338.2:339.7

Л. В. Ільченко-Сюйва,
к. держ. упр., доцент. доцент кафедри економічної політики,
Національна академія державного управління при Президенті України

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто теоретичні та інституційні засади державного управління ринком фінансових послуг в Україні. Увагу зосереджено на основних недоліках організації державного регулювання діяльності банківських та небанківських фінансових установ.

The paper is focused on the theoretical and institutional fundamentals of public administration of the financial market in Ukraine. The paper highlights key imperfections in organization of government regulation of bank and non-bank financial institutions.

Ключові слова: державне управління, органи державного регулювання, банківські фінансові установи, небанківські фінансові установи.

Key words: public administration, executive bodies of government regulation, bank institutions, non-bank financial institutions.

ВСТУП

Незважаючи на багаторічний досвід у розбудові власної системи державного управління і державного регулювання фінансової системи, для України надзвичайно актуальним залишається подолання думки про економічну систему в цілому, зокрема фінансову сферу, як арену дій некорегованих саморегульованих ринкових сил, що з'явилося внаслідок розповсюдження теорії "laissez-faire", яка виникла ще у 17-му столітті у наукових працях Кольбера [1] і передбачала функціонування вільного некорегованого ринку. Справді, ринок в цілому, зокрема фінансовий ринок, має здатність до саморегуляції, але разом із тим залишаються і ситуації неспроможності ринку, усунення яких і нашоєму на необхідність державного втручання в економічні процеси.

Про актуальність творення вваженої і послідовної економічної політики неодноразово нагадували фінансово-економічні кризи, які ставали причиною колосальних фінансових збитків, що наведено в табл.1. Важливість і складність відновлення економічних систем після криз

підкреслює необхідність творення результативної і ефективною державної політики у економічній сфері в цілому, та зокрема фінансовій.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Таким чином, виходячи із вищенаведеного, надзвичайно актуальним залишається осмислення ролі та місця державного управління у регулюванні ситуацій, пов'язаних з наявністю ситуацій неспроможності фінансового ринку та неспроможності його інституційних гравців — банківських і небанківських фінансових установ — працювати неспроможно ефективно, а й з передбаченням можливих кризових ситуацій.

РЕЗУЛЬТАТИ

Ринок фінансових послуг — особлива форма організації руху фінансових ресурсів у економічній системі, яка за своїм призначенням має забезпечити юридичним, фізичним особам і державі належні умови для залучення необхідних коштів і продажу тимчасово вільних грошових засобів. За економічною сутністю ринок фінансових послуг може бути визначений як економічні відносини, що виникають між фінансовими посередниками та іншими економічними агентами з приводу розподілу фінансових ресурсів, купівлі-продажу тимчасово вільних коштів і цінних паперів [6, с. 5]. Оскільки фінанси існують об'єктивно, то і об'єктивно передумовою функціонування ринку фінансових послуг є необхідність посередництва у взаємовідносинах між економічними агентами з приводу перерозподілу фінансових ресурсів. З тим, так само, як і на інших ринках, на ринку фінансових послуг об'єктивно визначаються попит і пропозиція на різноманітні послуги. Об'єктами фахівці визначають фінансові послуги, що надаються юридичним і фізичним особам, резидентам і нерезидентам, які є власниками і користувачами фінансових активів, операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах

Таблиця 1. Чисті фіскальні витрати в період наймасштабніших фінансово-економічних криз (у % ВВП)

Рік фінансово-економічної кризи	Країна	Втрати
1980	Аргентина	55
1997	Індонезія	53
1997	Таїланд	35
2000	Туреччина	31
1997	Корея	24
1994	Мексика	18
1997	Японія	14
1991	Фінляндія	12
1991	Угорщина	11
1998	Російська Федерація	6
1998	США	3

Таблиця 2. Основні дані щодо зареєстрованих і функціонуючих в Україні комерційних банків.*

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Кількість зареєстрованих банків</i>	195	189	182	179	181	186	193	198	198
Виключено з Державного реєстру банків	9	9	12	8	4	1	6	1	5
Кількість банків, що знаходиться у стадії ліквідації	38	35	24	20	20	20	19	19	12
<i>Кількість діючих банків</i>	153	152	157	158	160	165	170	175	185
з них: з іноземним капіталом	22	21	20	19	19	23	35	47	49
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	7	6	7	7	7	9	13	17	17
З частковим, або повним іноземним капіталом, % загальної кількості діючих банків	19,0	17,8	17,2	16,5	16,3	19,4	28,2	36,6	35,7
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	13,3	12,5	13,7	11,3	9,6	19,5	27,6	35,0	36,1

* За даними НБУ (www.bank.gov.ua).

третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. Суб'єктами ринку фінансових послуг виступають власники фінансових ресурсів, їх користувачі, фінансові посередники, держава в особі спеціальних органів нагляду та контролю. Фінансовими посередниками є особи, які сприяють налагодженню контактів і укладенні угод між власниками і користувачами фінансових ресурсів [6, ст. 6—10]. Роль таких осіб виконують фінансові установи (фінансові посередники). У цілому, установи — фінансові посередники — можуть бути визначені як "установи, організації, які входять до складу фінансової системи країни, здійснюють операції з фінансовими ресурсами чи регулюють фінансові зв'язки і відносини (банки, фінансові фонди, страхові компанії тощо)" [7, с. 534].

Таким чином, банківські фінансові установи (банки) можна описати як "особливі грошово-кредитні установи, які діють на фінансовому ринку, акумулюючи тимчасово вільні кошти і заощадження фізичних і юридичних осіб, надіє кредити, здійснює грошові розрахунки, операції з цінними паперами, іноземною валютою, банківськими металами, дорогоцінними камінням, емітує гроші й цінні папери, може виконувати інші функції" [7, с. 45]. Специфіка банківського сектора України подана в табл. 2.

Щодо небанківських фінансово-кредитних установ, то тут світова наука і практика має декілька визначень. Так, з одного боку, небанківські фінансові установи — це спеціалізовані фінансові посередники, які акумулюють вільні кошти фізичних і юридичних осіб і розміщують їх на фінансовому ринку з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. А з іншого — діяльність небанківських фінансово-кредитних установ, які фактично виконують функції банків, не регулюється вимогами банківського законодавства, а їх діяльність не контролюється органами державної влади, що безпосередньо відповідають за функціонування банківської системи (як правило, центральними банками) [7]. До небанківських фінансових посередників традиційно відносять: іпотечні фонди, інвестиційні фонди, недержавні пенсійні фонди, кредитні спілки, страхові й лізингові компанії тощо.

Небанківські фінансово-кредитні установи теж є фінансовими посередниками грошового ринку, які і здійснюють акумуляцію заощаджень і розміщення їх у дохідні активи: у цінні папери та кредити (переважно довгострокові), до яких, власне, первинно і відносяться іпотечні кредити. На думку фахівців, небанківські фінансово-кредитні установи мають багато спільного з банками, а, власне, функціонують у тому самому секторі грошового ринку, що й банки — у секторі опосередкованого фінансування, зокрема:

— формуючи свої ресурси (пасиви), вони випускають, подібно до банків, боргові зобов'язання, які менш ліквідні, ніж зобов'язання банків, проте теж можуть реалізовуватися на ринку як додатковий фінансовий інструмент;

— розміщуючи свої ресурси в дохідні активи, вони купують боргові зобов'язання, створюючи, подібно до банків,

власні вимоги до інших економічних суб'єктів, хоч ці вимоги менш ліквідні й більш ризиковані, ніж активи банків;

— діяльність їх щодо створення зобов'язань і вимог ґрунтується на тих самих засадах, що й банків: їх зобов'язання менші за розмірами, більш ліквідні й коротші за термінами, ніж власні вимоги, внаслідок чого їх платежі за зобов'язаннями менші, ніж надходження за вимогами, що створює базу для прибуткової діяльності. Перетворюючи одні зобов'язання в інші, вони, як і банки, забезпечують трансформацію руху грошового капіталу на ринку.

Разом із тим, посередницька діяльність небанківських фінансово-кредитних установ істотно відрізняється від банківської діяльності, а саме:

— вона не пов'язана з тими операціями, які визнані як базові банківські (депозитні, розрахунково-касові, операції з валютними цінностями, операції з банківськими металами тощо). Якщо законодавство окремих країн і дозволяє виконувати подібні операції окремим з таких установ, то рано чи пізно останні підпадають під вимоги банківського законодавства і набувають статусу банків (наприклад, досвід Канади — державна установа, що регулює діяльність усіх фінансово-кредитних установ Офіс суперінтенданта з питань функціонування фінансових інститутів (Office of Superintendent of Financial Institutions — OSFI [8])). Також прикладом такої загальносвітової тенденції може бути досвід США, де частка американських позичково-ощадних інституцій, які до 80-х років хоч і виконували традиційно банківські депозитні операції, з правового погляду вважалися небанківськими фінансовими посередниками. Розпочате у 1980 р. дерегулювання банківської діяльності в США привело до розширення операцій цих інституцій і підпорядкування їх Федеральній резервній системі у всьому, що стосується створення, наприклад, чеківих депозитів. Сьогодні в американській літературі їх стали відносити до категорії банківських посередників;

— вона не зачіпає процесу створення депозитів і не впливає на динаміку пропозиції грошей, а отже, немає потреби контролювати їх діяльність так само ретельно, як банківську, насамперед, поширюючи на них вимоги обов'язкового резервування (досвід Канади може слугувати підтвердженням оберненої позиції регулюючих органів державного управління — Банк Канади відмінив норми обов'язкового резервування для комерційних банків, надавши тим самим рівні можливості розвитку для банківсь-

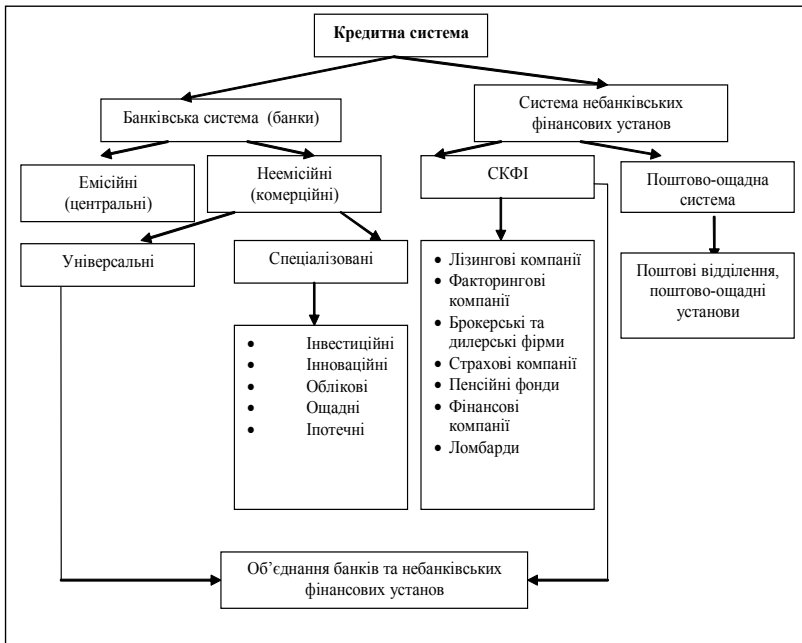

Рис. 1. Класифікація фінансово-кредитних установ

ких і небанківських фінансових посередників). У більшості випадків законодавство багатьох країн дає небанківським фінансово-кредитним установам дещо інший статус, ніж банкам;

— вона є вузькоспеціалізованою. Спеціалізація небанківських посередників здійснюється за двома основними критеріями:

- 1) за характером залучення вільних грошових коштів кредиторів;
- 2) за тими додатковими послугами, які надають фінансові посередники своїм кредиторам.

Згідно із визначенням статті першої Директиви Ради ЄС за координації законодавства, статуту і адміністративних положень, що стосуються заснування і здійснення діяльності кредитних установ, поняття "фінансово-кредитна установа" означає підприємство, що займається залученням вільних коштів і видачею кредитів від свого імені і за рахунок власних коштів [9, с. 30—37]. Зважаючи на це визначення, можна зробити висновок, що в ЄС критерій, що визначений як "прийняття депозитів і надання кредитів", є ключовим для розуміння економічної і правової сутності кредитної установи, зокрема для банків, хоча небанківські установи, такі як інвестиційні, пенсійні, страхові фонди ЄС, у більшості випадків виконують аналогічні операції.

Все ж таки повертаючись до небанківських фінансово-кредитних установ, варто підкреслити основні особливості формування грошових ресурсів, а саме: воно не є депозитним, тобто переданими їм коштами власники не можуть так вільно скористатися, як, наприклад, банківськими вкладками. Як правило, ці кошти вкладаються на тривалий, заздалегідь визначений строк. Чим довший цей строк, тим з більшими ризиками пов'язане таке розміщення і тим вищі доходи воно повинно приносити. Недепозитне залучення коштів може здійснюватися двома способами: на договірних засадах та шляхом продажу посередником своїх цінних паперів (акцій, облігацій). Звідси всі ці посередники поділяються: на договірних фінансових посередників, які залучають кошти на підставі договору з кредитором (інвестором), та на інвестиційних фінансових посередників, які залучають кошти через продаж кредиторам (інвесторам) своїх акцій, облігацій, паїв тощо.

Усередині кожної з цих груп фінансові посередники класифікуються за видами послуг, які вони надають своїм кредиторам понад доходи на залучені кошти.

Зупинимося детальніше на механізмах посередницького функціонування основних видів небанківських фінансово-кредитних установ (рис. 1).

Інвестиційні фонди (можуть бути інвестиційні банки і/або компанії) — це фінансові посередники, що спеціалізуються на управлінні вільними грошовими коштами інвестиційного призначення. Вони спочатку акумулюють грошові кошти дрібних приватних інвесторів шляхом випуску власних цінних паперів, а потім розміщують їх в акції інших корпорацій та в державні цінні папери.

Інвестиційні фонди, акумулюючи великі обсяги капіталів, спроможні забезпечити високий рівень професійного управління ними, надійний захист від кредитних ризиків та високий рівень доходності за своїми цінними паперами — акціями, інвестиційними сертифікатами тощо.

Надійність інвестиційних фондів забезпечується передусім високим рівнем диверсифікації активів. Законодавство окремих країн навіть обмежує частку активів фондів, що припадає на одну компанію. Наприклад, у США їм заборонено вкладати в акції одного підприємства більше як 5% своїх активів. Подібні обмеження існують у ФРН та інших країнах.

Доходи фондів формуються з дивідендів і процентів за цінними паперами, які є в їхніх портфелях, та з курсової різниці цих паперів. Витрати фондів визначаються виплатами доходів за власними цінними паперами та змінами їх курсових різниць.

Інвестиційні фонди бувають кількох видів: відкритого типу, закритого типу, взаємні фонди грошового ринку. Акції фондів відкритого типу їх власники мають право продати самому фонду, який зобов'язаний їх викупити. Акції фондів закритого типу продаються тільки на вторинному ринку. Взаємні фонди відкритого ринку характерні тим, що власники їх акцій можуть у певних сумах виписувати чеки на рахунок фонду в банку. Тому ці акції одночасно "працюють" як чековий і як високодохідний депозит, що робить такі фонди дуже привабливими для інвесторів.

У розвинутих країнах інвестиційні фонди є могутніми фінансовими структурами, що відчутно конкурують з великими банками, страховими компаніями. Розвиток їх безпосередньо пов'язаний з розвитком середнього класу в країні, зі зростанням його заощаджень та інвестиційних уподобань. Якраз через вказані фонди цей клас може зручно і вигідно реалізувати свої інвестиційні можливості.

На жаль, за сучасних умов в Україні інвестиційні фонди не відіграють відчутної ролі на грошовому, а з тим і кредитному ринку.

Фінансові компанії мають ту характерну особливість, що мобілізовані звичайним для інвестиційних посередників шляхом (через продаж своїх цінних паперів) кошти направляють у позички фізичним та юридичним особам для придбання товарів виробничого чи споживчого призначення. Такі компанії спеціалізуються на видачі кредитів населенню для роздрібної купівлі товарів народного споживання; на кредитуванні купівлі товарів певних видів у певних виробників чи торговельних компаній, наприклад, автомобілів у компанії "Форд", меблів у магазинах конкрет-

ної торгової фірми тощо; на кредитуванні торговельних організацій під продаж ними товарів з відстрочкою платежу та ін. До групи фінансових компаній можна віднести також лізингові та факторингові компанії, оскільки вони певною мірою кредитують платіжні потреби своїх клієнтів.

Кредити фінансових компаній переважно є короткостроковими і невеликими за розмірами. Тому активи їх досить диверсифіковані, що сприяє послабленню кредитних ризиків і захисту інтересів їх вкладників. Платіжне спрямування кредитів цих компаній сприяє прискоренню реалізації товарів та послуг, що позитивно впливає на економічне зростання. Тому послуги фінансових компаній користуються сталим попитом у країнах з розвиненими ринковими економіками. Там ці компанії активно конкурують із банками, особливо у сфері споживчого кредиту.

В Україні фінансові компанії не набули розвитку з тих же причин, що й інвестиційні фонди. Особливо відчутно впала довіра до них після фінансової кризи 1993—94 років (крах трастових компаній).

Кредитні кооперативи (товариства, спілки) — це фінансові посередники, що працюють на кооперативних засадах і спеціалізуються на задоволенні потреб у кредиті своїх членів, переважно підприємств малого і середнього бізнесу будь-якої форми власності, фермерських та домашніх господарств, фізичних осіб. Ресурси їх формуються шляхом продажу паїв своїм членам, стягування з них спеціальних внесків, одержання позичок у банках, одержання доходів від поточної діяльності. В окремих країнах таким кооперативам дозволено відкривати для своїх членів ощадні, депозитні та інші спеціальні рахунки, кошти на яких теж формують їх ресурсну базу.

Мобілізовані кошти розміщуються передусім у коротко- та середньостроковій позички своїм членам — під проценти, як правило, нижчі від банківських. Не розміщені в позички кошти товариства можуть зберігати на дохідних депозитах у банках чи інвестувати в короткострокові цінні папери з високою ліквідністю.

Крім позичок, кредитні кооперативи можуть надавати своїм членам інші послуги — консультаційні, брокерські, випускати кредитні картки, установлювати касові автомати тощо. Коло послуг, які надають кредитні товариства, поступово розширюється, наближаючись до кола послуг, які надають комерційні банки. Проте набір базових банківських операцій вони не можуть виконувати, тому на них не поширюються норми банківського законодавства.

В Україні кредитні кооперативи (товариства) розвинуті слабо, перебувають на стадії зародження. Хоча є дані, що вже функціонує близько 250 кредитних спілок, роль їх на грошовому ринку мало помітна, обсяги їх сукупних активів становлять близько 10 млн грн. З одного боку, це можна певною мірою ступеня пояснити відсутністю економічної та правової бази для розвитку кредитної кооперації.

Страхові компанії — це фінансові посередники, що спеціалізуються на наданні страхових послуг, їх діяльність полягає у формуванні на підставі договорів з юридичними і фізичними особами (через продаж страхових полісів) спеціальних грошових фондів, з яких здійснюються виплати страхувальникам грошових коштів у обумовлених розмірах у разі настання певних подій (страхових випадків).

Попит на страхові послуги зумовлюється тим, що в економічних суб'єктів (юридичних та фізичних осіб) постійно існує загроза настання якихось несприятливих, а то й катастрофічних подій, що призводять до значних фінансових втрат (смерть, хвороба чи звільнення з роботи члена сім'ї, праця якого була основним джерелом доходу; загибель майна від пожежу; аварія автомобіля тощо). Покрити

ці втрати з поточних доходів практично неможливо, накопичувати для цього кошти через депозитні рахунки теж дуже складно. Страхування є найбільш вигідним відшкодуванням таких втрат, оскільки сума його може бути більшою страхових внесків.

З розвитком і ускладненням техніки, технології, погіршенням екологічної ситуації ймовірність настання таких подій зростає. Тому страховий бізнес у країнах з розвинутими ринковими економіками успішно розвивається, створюючи банкам потужну конкуренцію в боротьбі за заощадження населення.

Страхові компанії умовно поділяються на компанії страхування життя і компанії страхування майна та від нещасних випадків. Методи роботи у них однакові: продаючи страхові поліси, вони мобілізують певні суми коштів, які розміщують у дохідні активи. З доходів від цих активів вони покривають свої операційні витрати, одержують прибутки. З мобілізованих коштів ці компанії створюють резерви для виплати відшкодувань при настанні страхових випадків. Відмінність між ними полягає в способах розміщення мобілізованих коштів у дохідні активи.

Компанії зі страхування життя мають можливість досить точно визначити коефіцієнт смертності населення і спрогнозувати на цій підставі розподіл своїх виплат за страховими полісами в часі. Це дає їм можливість переважну частину своїх резервів розміщувати в довгостроковій, найбільш дохідній активі — облігації та акції корпорацій, заставні, довгострокові депозити тощо. Компанії зі страхування майна та від нещасних випадків страхують від випадків, настання яких значно менш прогнозоване, ніж смертність населення. Тому вони не можуть розміщувати свої резерви в такі ж активи, як компанії зі страхування життя, а змушені обмежуватися переважно короткостроковими цінними паперами (державними, муніципальними) і тільки частково інвестувати в довгострокові облігації чи акції.

Страхові компанії у розвинутих країнах мобілізують величезні фінансові ресурси і є головними постачальниками довгострокових капіталів на грошовому ринку. Крім довгострокових цінних паперів, вони можуть вкладати свої ресурси в іпотечні позики, в довгострокові позики під заставу нерухомості тощо.

Страховий бізнес в Україні спочатку теж розвивався досить інтенсивно. Кількість страхових компаній у середині 90-х років навіть перевищувала кількість комерційних банків. Проте страхові компанії зіткнулися з тими ж труднощами, що й банки. Економічна криза різко скоротила попит на страхові послуги, а хронічна інфляція, слабкість банківської системи, нерозвиненість ринку цінних паперів створюють великі труднощі щодо збереження мобілізованих коштів і розміщення їх у дохідні активи. Тому страхові компанії почали згортати свій бізнес, а кількість їх помітно скоротилась.

Пенсійні фонди — це спеціалізовані фінансові посередники, які на договірній основі акумулюють кошти юридичних і фізичних осіб у цільові фонди, з яких здійснюють пенсійні виплати громадянам після досягнення певного віку. За механізмом функціонування вони нагадують компанії страхування життя. У них внески у фонд здійснюються систематично протягом тривалого часу, в результаті чого накопичуються великі суми грошового капіталу. Оскільки строки виходу на пенсію відомі, фонду легко спрогнозувати розміри пенсійних виплат у часі і відповідно розмістити вільні кошти в довгострокові дохідні активи. Ними можуть бути корпоративні облігації, акції, державні цінні папери, довгострокові кредити. Надійне та дохідне розмі-

щення коштів фонду є запорукою його успішного функціонування. За рахунок додаткових доходів вони не тільки покривають свої операційні витрати, а й виплачують пенсії понад суми пенсійних внесків.

Пенсійні фонди бувають державні та приватні. Державні фонди, як правило, створюються за ініціативою центральних і місцевих органів влади. Вклади до них здійснюються шляхом нарахувань на заробітну плату всіх чи певних категорій працівників або ж відрахувань з відповідних бюджетів. Тому й розміщення коштів цих фондів здійснюється переважно в державні цінні папери.

Приватні пенсійні фонди створюються, як правило, за ініціативою певних фірм, страхових компаній тощо для виплат пенсій та допомоги своїм працівникам. Кошти їх формуються за рахунок відрахувань із заробітної плати працівників, відрахувань з прибутку при його розподілі, з доходів від розміщення коштів у активи. Приватні фонди можуть існувати як самостійні структури, а можуть управлятися самими корпораціями, що їх створили, чи за їх дорученням комерційними банками, трастовими чи страховими компаніями. Переважна частина коштів цих фондів розміщується в цінні папери тих фірм, що їх створили. Тому вони нерідко дістають можливість контролювати самі фірми-засновники.

Як видно, до небанківського сектора фінансових посередників традиційно відносять різноманітні фінансово-кредитні установи. Звичайно, очікування і соціально-економічний ефект від їх функціонування очікується неабияким. На жаль, на сьогодні ми не можемо констатувати цей факт для України. Незважаючи на формально значну кількість небанківських фінансово-кредитних установ, станом на 01.01.2009 р. в Україні було зареєстровано: 411 страхових компаній, біля 800 кредитних спілок, 79 недержавних пенсійних фондів, 75 лізингових компанії тощо, якість продукту та послуг, ступінь ринкового проникнення бажає кращого. На сьогодні внесок небанківських фінансових установ в загальну економічну динаміку складає лише 4% ВВП.

Вочевидь, зважаючи на специфіку функціонування та залежність економіки в цілому від ефективного і результативного функціонування фінансових установ держава повинна адекватно реагувати на проблеми, що виникають. Одним із найбільших "ударів", якого може зазнати фінансова система, є фінансово-економічні кризи. Остання фінансова криза не обминула ані банківські, ані небанківські фінансові установи. В світі, зважаючи на специфіку роботи секторів, найважчий тягар державного управління виходом з кризи у фінансовій сфері ліг на центральні банки. Звичайно, вони досить по-різному реагували на поставлені виклики, але більшість з них акцентувала увагу на необхідності глобального реформування світового банківського сектора [2].

На сьогодні проблеми подолання, або, скоріше, мінімізації наслідків фінансово-економічної кризи, стоять майже перед усіма країнами Європи, Північної Америки, Азії. Так, для подолання економічних і фінансових проблем країн-членів ЄС Європейська комісія разом із національними урядами країн-членів ЄС та міжнародними партнерами постали перед необхідністю розробки і реалізації заходів щодо прискорення інвестиційних процесів задля прискорення темпів економічного зростання. З цією метою було запроваджено програму "Від фінансової кризи до відновлення: Європейські заходи до імплементації", реалізація якої розпочалась ще у жовтні 2008 р. Програма передбачає виділення 347 млрд євро протягом 2009—2013 рр. у якості стабілізаційного ресурсу. Реалії сьогодення

ще раз підкреслили обмеженість наявного ресурсу, а з тим повернули увагу науковців та практиків до проблем функціонального співробітництва з міжнародними економічними організаціями.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Неоліберальна модель глобалізації з її монетаристськими пріоритетами перетворила фінансову систему в один з найважливіших і найвпливовіших елементів загальносвітової, позбавленої національних особливостей, економічної системи.

2. Власні фінансові ресурси України, як державні, так і приватні, якими володіють банківський і небанківський сектори, є недостатніми для подолання Україною фінансово-економічної кризи та незалежного творення фінансової політики.

3. У цьому контексті значної ваги набирає необхідність приведення у відповідність власної фінансової системи, яка відповідала б вимогам української економіки і, власне, виконувала свою фундаментальну функцію — функцію рушія реального сектора економіки. Важлива роль, зважаючи на досвід отриманий під час поточної фінансово-економічної кризи, відводиться регуляторним органам — Національному банку України, Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку та ін. Власне, від злагодженості застосовуваних ними механізмів державного регулювання буде суттєво залежати результативність і ефективність роботи системи фінансових посередників в Україні.

Література:

1. Laissez-faire market. Wikipedia. The Free Encyclopedia [Електронний ресурс]. — [Режим доступу] — <http://en.wikipedia.org/wiki/Laissez-faire>
 2. Хазин Михаил. "Базель-3": глобальная реформа банковского сектора [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://fintimes.km.ru/obzory/bankovskii-sektor/12860>
 3. Ільченко-Сюйва Л.В. Теоретичні аспекти формування державної геофінансової політики України в сучасних умовах / Л.В.Ільченко-Сюйва // Інституціональні зміни системи державного управління України в умовах суспільних трансформацій та посилення вимог антикорупційного законодавства: Матеріали семінару. 11 грудня 2009 року. — Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2009. — С. 141—144.
 4. "Базель-3" не навредит экономическому росту, считает Вебер [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rian.ru/economy/20100908/273589796.html>
 5. The Basel Committee's response to the financial crisis: report to the G20 // Bank for International Settlements [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs179.pdf>
 6. Іваницька О.М. Державне регулювання розвитку фінансової інфраструктури: монографія / О.М. Іваницька. — К.: Вид-во НАДУ, 2005. — 276 с.
 7. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В.С. Стельмах (голова) та ін. — К.: Молодь, Ін Юре, 2001. — 680 с.
 8. Office of Superintendent for Financial Institutions — www.osfi.gov.ca
 9. Перша Директива Ради 77/780/ЕЕС від 12 грудня 1977 р. з координації законодавства, статуту та адміністративних положень, що стосуються заснування та здійснення діяльності кредитних установ // Official Journal of European Communities. 12.12.1977. — # Е. 322.
- Стаття надійшла до редакції 23.11.2010 р.*